

Advies

Industrie 4.0

Brussel, 17 juni 2019

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)
Goedkeuring raad: 17 juni 2019

Contactpersoon: Wim Knaepen - wknaepen@serv.be

De heer Philippe Muyters
Minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport

Martelaarsplein 7
B-1000 BRUSSEL

contactpersoon
Wim Knaepen
wknaepen@serv.be

ons kenmerk
SERV_20190617_Industrie_4.0_wk

Brussel
17 juni 2019

Aandachtspunten Industrie 4.0

Mijnheer de minister

In opvolging van zijn in 2017 opgestart digitaliseringstraject heeft de SERV reeds adviezen geformuleerd over e-commerce in Vlaanderen, slimme steden en e-inclusie. Ook de Stichting Innovatie & Arbeid is zeer actief in het domein van digitalisering hetgeen resulteerde in onder meer twee recente onderzoeksrapporten over de impact van digitalisering op de bedrijfsproceessen en het businessmodel. Eén van deze rapporten brengt Industrie 4.0 in kaart in vijf sectoren van de maakindustrie: confectie, voeding, meubel-, metaal- en de grafische sector.

Uit het vermelde onderzoek van Stichting Innovatie & Arbeid blijkt dat Industrie 4.0 in Vlaanderen aan een stapsgewijze uitrol en implementatie bezig is. Gebrekkige kennis over de toepassingen van de technologieën 4.0 en, in het bijzonder voor kleinere bedrijven, de financiering ervan, vormen niettemin belangrijke drempels. Dit neemt niet weg dat de vele 4.0 opportuniteiten worden onderkend en dat de ambitie leeft bij sectororganisaties en sociale partners, zowel werkgeversorganisaties als werknemersorganisaties (vakbonden 4.0), om de omslag te maken naar Industrie 4.0. De kenniscentra en netwerken vormen hierbij een onmisbare schakel. Het onderzoek brengt ook aan het licht dat betrokkenheid en participatie van werknemers, de net- en samenwerking met alle interne partners en een open innovatie met andere bedrijven in de waardeketen kritische succesfactoren zijn voor de transitie naar Industrie 4.0. Tenslotte heeft ook de overheid een belangrijke rol te spelen, zoals verder blijkt uit het advies.

Met dit advies onderschrijft de SERV het belang van Industrie 4.0 dat de transitie beoogt naar een gespecialiseerde kennis- en maakeconomie met duurzame en werkbare jobs, die inspeelt op maatschappelijke uitdagingen. Hij wil daartoe enkele essentiële aspecten van Industrie 4.0 belichten die verhoogde beleidsaandacht behoeven.

- Er is nood aan laagdrempelige en duidelijke **informatie, ondersteuning en begeleiding** van ondernemingen en werknemers in de transitie naar Industrie 4.0.
- Industrie 4.0 omvat, ruimer dan technologie en businessmodellen, noodzakelijkerwijze ook **sociale innovatie**. In zijn visienota over een digitale beleidsagenda beklemtoonde de SERV het belang van de vroege betrokkenheid van werknemers bij de introductie en implementatie van nieuwe technologieën. Digitalisering van werkprocessen en procedures vergt

aanpassingen op de werkvloer en in de arbeidsorganisatie en functieinhouden. Bij technologische vernieuwingen en organisatieveranderingen is de betrokkenheid van werknemers dan ook essentieel, niet alleen om de gevolgen voor werknemers in goede banen te leiden, maar ook voor de mate waarin nieuwe technologieën en werkwijzen daadwerkelijk tot productiviteitsstijgingen en win-wins kunnen leiden. Toegespitst op Industrie 4.0 impliceert dit een verhoogde aandacht voor **Human Centered Production & Design** waarbij de competenties en de betrokkenheid van de werknemers cruciaal zijn voor de implementatie van digitale technieken Industrie 4.0. Succesvolle (digitale/circulaire) transitie zetten immers in op intrinsieke motivatie en vaardigheden van mensen en maken er werk van om werknemers sterker te maken (empower) en hen daadwerkelijk te betrekken bij veranderingen (engage). Het aanspreken van de knowhow van medewerkers vormt een hefboom voor het versterken van de innovatiegerichtheid, productiviteit en levensduur van ondernemingen. Kortom, Industrie 4.0 kan niet gerealiseerd worden zonder de betrokkenheid van de werknemers en is ook gericht op ondersteuning van de werknemers bij het werk.

- Projecten van collectieve O&O en collectieve kennisverspreiding (COOCK) starten vanuit beschikbare onderzoeksresultaten en leggen hun focus op kennisvertaling, kennisverspreiding en kennisoverdracht. In zijn advies¹ erkent de SERV de nood aan en de meerwaarde van COOCK-projecten (en dit ter vervanging van het VIS-besluit). Uit het onderzoek van Stichting Innovatie & Arbeid blijkt echter dat door het schrappen van de VIS-maatregel een lacune ontstond die niet volledig door COOCK kon worden ingevuld. Met name blijkt er een grote behoefte aan disseminatie van innovatieve kennis en Industrie 4.0-toepassingen richting bedrijven die niet in de frontlinie spelen van Industrie 4.0. De SERV pleit dan ook voor **een ondersteuning van kennisverspreiding zodat alle betrokken bedrijven meer vertrouwd raken met nieuwe evoluties**. Naast een focus op economische meerwaarde voor de 4.0-innovatieketens dient dergelijke steunmaatregel, gelet op het belang van het principe van human centered production & design (zie hierboven), ook gericht te zijn op sociale aspecten met aandacht bijvoorbeeld voor werkprocessen en innovatieve arbeidsorganisatie, competenties, intrapreneurship en werknemersparticipatie, privacy en veiligheid... Daarnaast moet blijvend worden ingezet op de **business case gedreven benadering** van het agentschap VLAIO, waarbij een op maat gemaakte dienstverlening door het Team Bedrijfstrajecten (vroeger innovatiecentrum) wordt nagestreefd, gecentreerd rond enerzijds informatie, begeleiding & advies en anderzijds subsidies & financiering.
- Er is nood aan een beleid dat inzet op organisatievernieuwing en op de aanwezigheid van organisatiekenmerken en **managementvaardigheden** die in de toekomst steeds belangrijker zullen worden. Een versterkte focus op **ondernemerscompetenties** en een doorgedreven levenscyclusbenadering van ondernemingen is nodig. Ondernemerschap moet ook voldoende aan bod komen in het onderwijs en in ondernemersopleidingen. Jongeren moeten in contact kunnen komen met wat het betekent om te ondernemen in Vlaanderen, België en Europa. Studenten, jongeren uit verschillende disciplines (technisch, economisch, juridisch, ...) zouden mekaar ook meer moeten vinden zodat er bij starters van bij het begin een diverse set aan competenties aanwezig is. Universiteiten en hogescholen moeten dit actief stimuleren (bv. via groepswork).

¹ SERV, Advies over projecten collectieve O&O en collectieve kennisverspreiding, 26 februari 2018.

- **Samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, in het bijzonder kmo's, kennis- en opleidingsinstellingen en overheden in een cultuur van open innovatie** zijn cruciaal voor de transitie naar Industrie 4.0. Drempels voor samenwerking met kmo's moeten daarbij worden weggewerkt. 'Fabrieken van de Toekomst' kunnen daarbinnen als **rolmodel** gaan fungeren vanuit het perspectief van zowel technologie als organisatie en businessmodellen. **Goede praktijken** moeten meer worden gedeeld tussen sectoren (bv. Flanders Make en het Made Different programma in de maakindustrie).
- Er moet versterkt worden ingezet op **kwaliteitsvolle jobs en duurzame loopbanen** met voldoende ruimte voor levenslang leren en oog voor loopbaantransities (in een onderneming, tussen ondernemingen, van en naar ondernemerschap, in een sector, tussen sectoren, geografisch). De overgang van de ene naar de andere job zou vlot en zonder drempels of belemmeringen moeten verlopen. Bijzondere aandacht gaat uit naar het duurzaam aan het werk houden van ervaren werknemers.
- Voor de SERV is **de participatie aan levenslang leren en ontwikkelen** cruciaal om te kunnen (blijven) participeren aan een snel veranderende arbeidsmarkt en samenleving. Om bij te dragen tot *ledereen levenslang leren en ontwikkelen*, concretiseren de SERV-sociale partners in het akkoord *ledereen aan boord* acties die de participatie aan levenslang leren verhogen.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter